

Can Tona

Calldetenes

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Entorn rural de Calldetenes. Mas Can Tona s/n (08506 Calldetenes)
Emplaçament Des de la N-141-d, al km.3,2, cal agafar el trencall a l'esquerra i seguir per un camí uns 500 m.

Coordenades:

Latitud: 41.93063
Longitud: 2.29823
UTM Est (X): 441818
UTM Nord (Y): 4642312

Classificació

Número de fitxa 08037 - 49
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Modern Renaixement Barroc Contemporani Popular
Segle XI-XIX
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Número inventari Sí; IPA núm.7. ACCN:22495
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 0022DG4400C005
Autoria de la fitxa Raquel valdenebro Manrique
Data de registre de la fitxa: dl., 27/11/2006 - 01:00

Descripció

Masia amb planta en forma de L invertida, arrel d'una ampliació soferta a partir d'una antiga planta quadrangular. Es tracta doncs d'un edifici que té un tram, que potser identificat amb el tram de masia originària, que es cobreix a dues aigües, amb el carener paral·lel a la façana, i un altre tram, afegit a ponent, que es cobreix amb una teulada inclinada. Tots dos cossos es troben a la mateixa alçada, com si es tractés d'un sol, ja que al mateix moment de fer l'ampliació amb el cos afegit a ponent, s'elevà el nivell de la casa, afegint un segon pis, sota el qual s'integraven els dos cossos. Compta, doncs, amb planta baixa, primer i segon pis. La construcció de mamposteria irregular amb les cantonades reforçades per carreus de mida superior ben escairats. Alguns trams, especialment els del segon pis, són fets en tàpia. Darrerament, les façanes, especialment la de migdia i llevant, han estat arrebossades amb ciment. S'han deixat a la vista, però, tots aquells elements de pedra ben treballada, ubicats especialment a les obertures. La casa s'aixeca aprofitant un petit desnivell del terreny en sentit de ponent; per tant, al costat de llevant, s'entra per la porta d'accés a la casa directament pel primer pis. La façana principal és orientada a migdia, i s'obre amb un portal arquivrat, que s'escau a centre, presidit per una llinda monolítica, i uns brancals formats per carreus rectangulars i quadrangulars ben treballats. Al sector de ponent, al cos afegit de la casa, s'obre un portal arquivrat format per una llinda de fusta, sembla que aquest tram de casa es destinava a corts. Al primer pis s'obre una finestra central, i una altra finestra al sector afegit a ponent. Totes dues tenen llindes monolítiques, però la central ha estat decorada amb una llosa encastada a la part superior que recorda l'estança de mossèn Jacint Verdaguer, i on es pot llegir: " Mossèn Jacinto Verdaguer fent de mestre i de pagès en aquesta masia de Can Tona del 1860 al 1870 cursant al Seminari de Vich planeja part de son poema l'Atlàntida". Aquesta placa es troba protegida per un guardapols superior, acabat en dos culs de llàntia decorats amb escuts de Catalunya. Sembla un element ornamental modern, afegit posteriorment a la façana. La llinda de la finestra del sector de ponent conté un petit arc conopial molt rebaixat, i duu inscrita la data de 1688. Al segon pis, destaca la presència d'una eixida ubicada sota teulada, que suposa un recreixement del cos original de la masia, efectuat per tal d'unificar la teulada amb el cos afegit a ponent. És una eixida formada per una galeria ubicada sota la teulada, que es recolza sobre un pilar central, i es protegeix amb una barana de fusta. La façana de llevant compta amb una porta que permet l'accés al primer pis de l'edifici, degut al desnivell del terreny que permet l'accés directe en aquest pis. Es tracta d'una porta, precedida d'una escala de pedra, i coronada amb una llinda monolítica, amb una inscripció gravada on es llegeix: Josep Tona, 1787. La façana posterior, encarada al nord, és molt poc visible, ja que a pocs metres de la casa s'aixeca un gran cobert de planta rectangular, fet en mur de paredat irregular i protegit amb una coberta inclinada. És un cobert de grans proporcions, de planta baixa i primer pis, pràcticament enganxat a la casa. Per aquest motiu només són visibles les finestres del segon pis, que són de mida molt petita, i situades pràcticament sota teulada. A la façana de ponent s'aprecia un escaire, produït per l'ampliació del mas a ponent en un tram. Hi ha una finestra quadrangular, oberta recentment, i alguns finestrons al segon pis. La planta baixa i el primer pis es troben ocupats per cossos adossats, amb coberta inclinada, alguns dels quals són rematats amb maó, i semblen reestructurats més modernament.

Observacions:

Uns metres al sud-est de la casa es troba la cabanya. Es tracta d'un edifici aixecat amb mur de paredat, amb les fileres de pedra bastant ben disposades. S'ha cobert a dues aigües amb el carener perpendicular a l'obertura principal, que s'obre en direcció a ponent. Destaca l'existència d'una gran arcada, a la façana de ponent. Es tracta d'una arcada rebaixada, reforçada amb maó disposat a sardinell. Per darrera de la casa passava l'antic camí que anava de Calldetenes a Folgueroles per Sant Tomàs de Riudeperes. Actualment, aquest camí es troba convertit en un rec que recull les aigües de la C-25. Jacint Verdaguer va escriure la primera versió de "L'atlàntida" entre 1867-1868, quan era seminarista de Vic. Mossèn Verdaguer va viure a la casa durant els deu anys que va estudiar com a seminarista. El poeta va escriure part de la primera versió, i sembla que la va deixar amagada en una de les bigues de la cambra. Feia, a més, de mestre dels nens de la casa. A la façana de la casa hi ha una placa que recorda l'estada del poeta de Folgueroles. Associada a la casa de Can Tona, hi ha la propera

casa de la Teuleria de Can Tona, que forma part de la mateixa propietat. Cal pensar que es tractava originalment d'una petita vivenda associada a l'indústria d'una teuleria. Malgrat tot, no hi ha referències documentals que permetin establir l'entrellat dels orígens.

Història

Documentat des del segle XIII, tot i la manca de referències històriques, cal pensar que es tracta, com altres masies de la zona, el una casa que té els seus orígens entre els segles XI-XII. Les poques cites documentals del mas les trobem de manera indirecta en un document entre Guillem, cellerer de Sant Tomàs de Riudeperes, i Pere Clotes, on es defineixen els drets que Guillem tenia sobre una propietat al lloc anomenat Puig, que afrontava a orient amb el mas Tona. (VILAMALA, 2002: 110). La propietat útil fou de la família Tona, que residí al mas. La llinda del portal de llevant així ho indica, amb la figura de Josep Tona l'any 1787. La família Tona va desaparèixer a principis del segle XX. En aquells moments la propietat fou adquirida per la família Coma de Barcelona. Actualment, Catalina Coma és la propietària per herència familiar. La propietat de Can Tona va unida a la de la Teuleria de Can Tona. A nivell constructiu, cal pensar que la casa és un edifici aixecat vora el segle XVI, segurament sobre els fonaments d'una construcció ja present. Cal pensar que al segle XVII s'efectuaren les primeres reformes, i així ho indica la llinda del primer pis amb la data de 1688. Al segle XVIII, s'obrí la porta de la façana de llevant, l'any 1787. Segurament, aquesta reforma ve determinada per un nou repartiment d'usos en la masia, que s'ha mantingut fins a l'actualitat, destinant la planta baixa a corts i el primer pis a vivenda. D'aquí l'obertura d'una porta d'accés directe al primer pis de la casa. Segurament, al segle XIX s'afegí un nou cos a ponent, destinant la planta baixa a magatzem i el primer pis a ampliació de la vivenda; segurament aprofitant aquest ampliació s'optà per aixecar un segon pis, unificant la construcció. La cabanya fou construïda el 1865. Estructuralment, no s'han fet reformes importants, ja que la família propietària, de Barcelona, no hi ha residit mai, estant ocupada des de principis del segle XX amb masovers. Fa deu anys es va procedir a l'arrebossat de les façanes.

Bibliografia

AA.DD (1985) Inventari de Patrimoni Arquitectònic. Direcció General de Patrimoni Cultural. Generalitat de Catalunya. AA.DD. (1995) Calldetenes. Imatges en el temps. Primera part (1911-1960). Ajuntament de Calldetenes. Calldetenes GINEBRA I MOLINS, R. (1996) Economia i societat a la Catalunya interior als inicis de la Baixa Edat Mitjana. Vic. 1230-1233. Tesi doctoral inèdita. GINEBRA I MOLINS, R. (1996) Economia i societat a la Catalunya interior als inicis de la Baixa Edat Mitjana. Vic. 1230-1233. Tesi doctoral inèdita. VILAMALA I SALVANS, J (2002) De Sant Martí de Riudeperes a Calldetenes. Passat i present d'un poble viu. Ed. El Mèdol. Calldetenes.

